

- 1) „Przeprowadzenia wspólnie z dyrektorem Instytutu Zachodniego — Instytutu Naukowo-Badawczego rozmów z władzami państwowymi, a także z właściwymi organami Polskiej Akademii Nauk w sprawie możliwości zapewnienia przez PAN — Instytutowi Zachodniemu — Instytutowi Naukowo-Badawczemu finansowych możliwości działania przy zachowaniu dotychczasowego statusu społecznej placówki prowadzonej przez stowarzyszenie o tej samej nazwie pod ustawowym nadzorem PAN, a w razie gdyby okazało się to miało niemożliwe, w sprawie przekształcenia i warunków przekształcenia organu naukowo-badawczego Instytutu Zachodniego im. Zygmunta Wojciechowskiego w jednostkę naukowo-badawczą Polskiej Akademii Nauk i do zawarcia szczegółowego porozumienia z PAN w tej sprawie. Porozumienie to powinno zarazem uregulować kwestie związane ze statutowym majątkiem Instytutu Zachodniego im. Zygmunta Wojciechowskiego”.

O liczenie głosów przewodniczący Zebrania poprosił dra Zdzisława Puśleckiego i dra P. Kalkę. Wyniki głosowania przedstawił dr Z. Puślecki stwierdzając, iż za pierwszą wersją projektu uchwały opowiedziało się 8 członków Instytutu Zachodniego, a za drugą wersją 40 członków; 6 osób wstrzymało się od głosu. Wyniki głosowania upoważniły prof. dr hab. K. Fiedora do stwierdzenia, iż Kuratorium będzie postępowało zgodnie z sugestiami zawartymi w drugim projekcie uchwały.

4. Członkowie Instytutu Zachodniego nie zgłosili żadnych wniosków.

W tej sytuacji przewodniczący Zebrania prof. dr hab. Karol Fiedor zakończył obrady.

Ilona Romiszewska
Stanisław Zerko

XV SPOTKANIE DYSKUSYJNE NAUKOWCÓW ORAZ PUBLICYSTÓW-NIEMCOZNAWCÓW

Tradycją stały się coroczne listopadowe spotkania naukowców oraz publicystów-niemcoznawców prasy, radia i telewizji w Poznaniu. Organizatorami spotkań są od lat Instytut Zachodni w Poznaniu, Rozgłośnia Polskiego Radia w Poznaniu oraz Redakcja „Głosu Wielkopolskiego”. Ostatnio do grona współorganizatorów dołączyło również Stowarzyszenie „Wisła-Odra”. Tematem przewodnim XV spotkania w dniach 24-25 listopada 1989 r. była *Zjednoczona Europa — wizje i perspektywy*.

Wprowadzeniem do dyskusji oraz ogólnego tematu spotkania był referat prof. A. Wolff-Powęskiej: *Polska i kraje Europy Środkowo-Wschodniej wobec kwestii jedności europejskiej*, przedstawiający syntetyczną analizę rozwoju sytuacji w Europie po zakończeniu II wojny światowej oraz perspektywy stworzenia „europejskiego wspólnego domu”. Szczególny nacisk położony został na udział Polski w planowanym wspólnym przedsięwzięciu, którego celem byłoby stworzenie stabilnych więzów współpracy pomiędzy obu częściami Europy.

Wśród głosów w dyskusji, które stanowiły rozwinięcie tez zawartych w referacie, zwrócić należy uwagę na przedstawioną propozycję zorganizowania cyklu publicznych dyskusji pod wspólnym tytułem *Polska między Rosją i Niemcami*.

Zbliżony w treści do pierwszego referatu był materiał przedstawiony przez dra A. Saksona (IZ): *Od doktryny Breżniewa do strategii Gorbaczowa*. Autor referatu przedstawił krytyczną ocenę działalności L. Breżniewa, dążącego do pełnego podporządkowania ZSRR wszystkich bez wyjątku państw Europy Wschodniej o orientacji socjalistycznej. Cytując nieznane dotychczas dokumenty dotyczące przygotowań radzieckich do ewentualnego wejścia sił zbrojnych ZSRR na teren Polski w grudniu 1981 r., potwierdził fakt istnienia tzw. doktryny Breżniewa. Przedstawiając główne tezy polityki europejskiej M. Gorbaczowa, zwrócił uwagę na ponadeuropejski charakter inicjatyw radzieckiego przywódcy. Koncepcja „europejskiego wspólnego domu”, której M. Gorbaczow jest gorącym orędownikiem, miałyby zapobiec również próbie zmiany *status quo*, osiągniętego w wyniku konferencji jałtańskiej. O próbach podważenia tego stanu rzeczy mówił w dyskusji Jan Gadomski (Polskie Radio, Warszawa), wskazując na fakt, że bezpośrednią przyczyną zaktywizowania się sił dążących do zmiany obowiązującego w Europie stanu rzeczy jest upadek systemu tzw. socjalizmu realnego. Odsłonił on również fakt braku rzeczywistej integracji państw członkowskich RWPG.

W trakcie dyskusji, która wywiązała się po referacie A. Saksona, przewijało się pytanie dotyczące przyszłości Układu Warszawskiego jako sojuszu politycznego i wojskowego. Nie ulega bowiem wątpliwości, że Układ musi ulec wewnętrznym reformom i — co nie jest wykluczone — zmianom w składzie członkowskim. Jeden z dyskutantów mówił o koncepcji Układu Warszawskiego jako trójprzymierza: ZSRR — Polska — Czechosłowacja. W każdym jednak wypadku Polska musi odgrywać wiodącą rolę w tworzeniu nowego systemu. Wykorzystać należy przy tym dobrą wolę społeczeństw zachodnieuropejskich do ułożenia nowych jakościowo stosunków z Polską (m.in. w społeczeństwie zachodnioniemieckim nastąpiła zmiana mentalności i świadomości politycznej).

Uzupełnieniem do dwóch pierwszych referatów były kolejne wystąpienia pracowników Instytutu Zachodniego: dr J. Kiwerska przedstawiła referat *Stany Zjednoczone i Wielka Brytania wobec jedności europejskiej*, natomiast dr M. Tomczak: *RFN: jedność przed wolnością?* O ile stanowisko Stanów Zjednoczonych wobec zjednoczonej Europy można rozpatrywać w trzech systemach związków, o tyle stosunek Brytyjczyków, określony przez autorkę jako *splendid isolation* odpowiadał przez dziesięciolecia powojennej zasadzie imperialnej polityki zagranicznej, stawiającej Wielką Brytanię ponad problemami regionalnymi i dopiero wejście Wielkiej Brytanii do Wspólnego Rynku spowodowało wzrost zainteresowania Europą przez to państwo. Stany Zjednoczone realizują swoją politykę wobec kontynentu w trzech grupach związków: polityczno-wojskowym (udział w NATO), gospodarczym (od Planu Marshalla do wspólnych mieszanych przedsięwzięć kapitałowych w Europie) oraz kulturalnym (amerykanizacja kultury europejskiej). Dla Stanów Zjednoczonych polityka europejska pozostaje nieodłącznym elementem składowym ich polityki wobec ZSRR. Ochrona interesów gospodarczych Stanów Zjednoczonych w Europie (zjednoczenie Europy Zachodniej w 1992 r.!) związana jest m.in. z rosnącą pozycją gospodarczą RFN oraz ewentualnym zjednoczeniem jej z NRD.

Bardzo interesujące stanowisko dotyczące przyszłości Europy prezentuje Francja. Mówił o tym podczas spotkania dr J. Mikosz w swoim referacie *Francja: Od Europy ojczyzn do federacji europejskiej*. Przedstawił ewolucję stanowiska francuskiego, wykrystalizowanego za prezydentury Charles'a de Gaulle, opierającego się na idei ścisłej współpracy europejskiej samodzielnych podmiotów narodowych

Idea ta uległa ostatnio znacznym przeobrażeniom, lecz u jej podstaw pozostaje nadal silnie akcentowany element narodowy.

W dyskusji, wykraczającej poza ramy zaprezentowanych referatów, przedstawione zostały uwagi krytyczne na marginesie wydarzeń w NRD (otwarcie granicy z RFN i Berlinem Zachodnim, zmiany w systemie sprawowania władzy państwowej oraz pozycji *SED* w państwie), wizyty kanclerza federalnego RFN w Polsce oraz nt. praw niemieckiej mniejszości narodowej w Polsce. Szczególnie to ostatnie zagadnienie jest bardzo kontrowersyjne i budzi zarówno zdumienie, jak i niepokój w społeczeństwie polskim.

J. Rasala, korespondent PAP w Berlinie Zachodnim, przedstawił w dyskusji tło i przebieg zmian w kierownictwie politycznym NRD w okresie październik-listopad 1989 r. oraz bezpośrednie przyczyny podjęcia decyzji o otwarciu w dniu 9 listopada granicy państwowej NRD z RFN i Berlinem Zachodnim. Jego wystąpienie stanowiło próbę analizy przyczyn aktualnej sytuacji wewnętrznej w NRD. Podkreślił on też priorytetowy charakter stosunków gospodarczych NRD-RFN.

Podsumowując przebieg dyskusji oraz cele, które sobie stawiano J. Tepli (korespondent PR i TV w Bonn) podkreślił potrzebę dalszego kontynuowania spotkań, stanowiących platformę wymiany poglądów teoretyków z praktykami; obie strony uczą się i wzbogacają swój warsztat zawodowy. Z tego punktu widzenia uznać można XV spotkanie naukowców oraz publicystów-niemcoznawców prasy, radia i telewizji za udane.

Na zakończenie parę uwag ogólnych. W trakcie dyskusji uczestnicy koncentrowali się na stosunkach polsko-niemieckich i stosunkach PRL-NRD. W trakcie minionych 40 lat w stosunkach między obu państwami narastało wiele nierozwiązanych problemów, które oczekują obecnie na pilne rozwiązanie. Nierozwiązany do końca problem regulacji toru wodnego w Zatoce Pomorskiej jest tego jednym z przykładów.

Stanisław H. Kaj

WALNE ZEBRANIE CZŁONKÓW INSTYTUTU ZACHODNIEGO IM. ZYGMUNTA WOJCIECHOWSKIEGO

W dniu 28 marca 1990 r. w Sali Malinowej Pałacu Działyńskich w Poznaniu odbyło się doroczne Walne Zebranie Członków Instytutu Zachodniego im. Zygmunta Wojciechowskiego.

Zebranie otworzył i przewodniczył Prezes Kuratorium prof. dr hab. Henryk Olszewski. W prezydium zasiadli: prof. dr hab. Antoni Czubiński, prof. dr hab. Karol Fiedor.

Porządek Walnego Zebrania obejmował:

1. Otwarcie Zebrania.
2. Przyjęcie protokołu poprzedniego Walnego Zebrania z dnia 30 marca 1989 r.
3. Sprawozdanie z prac Kuratorium.
4. Sprawozdanie z prac Dyrekcji Instytutu Zachodniego w roku 1989.
5. Sprawozdanie z prac Rady Naukowej IZ.